

Ze Staroměstského náměstí vychází spleť středověkých uliček posetých paláci, náměstími a kostely.

Staré Město

Úvod a mapa **84–85**

Staroměstské náměstí **86–89**

Procházka Starým Městem
90–93

Karlův most **94–97**

Josefov **100–103**

Anežský klášter **106–109**

Další zajímavá místa ve Starém
Městě **110**

Hotely a restaurace **296**

Mozaiková výzdoba na Staroměstské radnici

Staré Město

STARÉ MĚSTO SI UDRŽELO SVŮJ STŘEDOVĚKÝ RÁZ. V JEHO středu se nachází Staroměstské náměstí. Okolo něj i směrem k Vltavě stojí domy, které byly založeny v 11. a 12. st. O dvě století později byla postavena Staroměstská radnice na základě privilegia z roku 1338.

Navzdory tomu, že Staré Město je poměrně malé, je zde mnoho kulturních, náboženských a vzdělávacích aktivit. Nachází se tu hodně středověkých a barokních kostelů, historická budova Univerzity Karlovy zvaná Karolinum, bývalá jezuitská kolej Klementinum a na nábřeží stojí hlavní pražský koncertní sál Rudolfinum. Kromě prostorného Staroměstského náměstí tu jsou i mnohem intimnější náměstíčka a tržiště – Betlémské náměstí a Uhelný trh. Jen šlechtických sídel tu není tolik jako na Malé Straně. Šlechta totiž chtěla být co možná nejbližší k Pražskému hradu. Tak či onak, budovy jako Clam-Gallasův palác nebo Palác Kinských jsou stejně působivé jako šlechtické rezidence za řekou.

Severně od Staroměstského náměstí leží bývalé židovské ghetto Josefov, kde je i starý židovský hřbitov s nesčetnými náhrobků. Název čtvrti je připomínkou císaře Josefa II. z konce 18. st., který byl znám svou tolerancí vůči Židům. Od roku 1850 je Josefov městskou částí Prahy. Přelidněné ghetto, jehož hygienické podmínky už byly neudržitelné, bylo na konci 19. st. srovnáno se zemí.

Na místě bývalých činžovních domů byly postaveny vysoké, nápaditě řešené budovy ve zdobném stylu art nouveau. Dnešní uličky Josefova nejenže nesou připomínky na úchvatné židovské město, ale jsou i místem mnoha značkových butiků, drahých restaurací a barů.

Na severovýchodním cípu města se nachází Anežský klášter. Jeho dva kostely slouží i k pořádání různých koncertů. Za zmínku stojí také jeho sbírka středověkého umění patřící k Národní galerii. ■

Vpravo: Velkolepý barokní kostel sv. Jiří je schovaný za „Týnským chrámem“, rozhodně však stojí za návštěvu.

Staroměstské náměstí

Staroměstské náměstí

 mapa str. 85

 metro: Staro-
městská

Staroměstská radnice

 €

NÁZVY DOMŮ

Historické domy mají v Praze různé názvy. Někdy jsou pojmenovány po svých vlastnících nebo stavitelích, jindy podle plastik na fasádě či znaků, podle kterých se kdysi rozpoznávaly adresy.

Na protější straně: Restaurace a kavárny se nachází ve většině podloubních domů na Staroměstském náměstí

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ JE SAMÝM SRDCEM MĚSTA – ohromné urbanistické prostranství obklopené domy, paláci a kostely. Domy na náměstí jsou vesměs románského původu, jejich fasády jsou ale ponejvíce barokní. Již od středověku je náměstí společenským centrem města, které vyhledávaly nejbohatší kupecké rodiny. Bylo svědkem poprav i pouličních šarvátek. Po komunistickém puči v únoru 1948 zde z balkonu Paláce Kinských pronesl Klement Gottwald svou památeční větu: „Právě jsem se vrátil z Hradu.“

Naproti paláci stojí **Husův památník**, navržený sochařem Ladislavem Šalounem v roce 1915 k pětistému výročí upálení Mistra Jana. Není to jen jakési obyčejné sousoší, ale přímo vzrušující drama: zpodobňuje husity s protestanty vyhnané do exilu, zatímco socha mladé matky symbolizuje národní obrození. V Paláci Kinských se nachází sbírka grafik a obrazů Národní galerie, která je bohužel veřejnosti nepřístupná. Pořádají se tu i výstavy současného umění.

Napravo od Paláce Kinských stojí gotický dům **U Kamenného zvonu**. Na starých fotografiích je vidět, že dům míval do 80. let 20. st. barokní fasádu. Restaurátoři ale rozhodli starou fasádu odstranit, čímž odhalili původní gotická okna s kružbou, která zdobila domy ve 14. st. Dům tak získal kouzelný pastelový nádech.

Vedle domu – na druhé straně Týnské ulice – naleznete bývalou **Týnskou školu**. Učilo se v ní od 14. do 19. st. Je postavena v raně gotickém stylu, avšak oblé lomenice i okna svědčí o přestavbě v italském stylu 16. st. Za školou se rýsuji dvě nezaměnitelné věže **kostela Matky Boží před Týnem** (lidově Týnský chrám), jeden ze symbolů Prahy. Vchod do kostela je skryt v podloubí školy. Svatostánek se začal stavět

v roce 1365. Od té doby prošel mnohými uměleckými slohy, atmosféra stavby však nadále zůstává gotická. Výstavba věži začala v roce 1402. Práce byly ale přerušeny během husitských válek. Věžičky byly dokončeny až v roce 1511.

Klenba vzosného interiéru je barokní. Původní krov byl zničen požárem, který vypukl v roce 1679. Klenuté oblouky a okna boční chrámové lodi byly zachovány. Zachována byla i část gotického mobiliáře: eucharistický svatostánek s výjevy zvěstování, narození Páně a křtem, nejstarší křtitelnice v Praze z roku 1414, krucifix z počátku 15. st. s figurativním znázorněním Marie a sv. Jana a velká sedící Madona s Jezulátkem, rovněž z počátku 15. st. Barokní mobiliář, zejména vysoký oltář z roku 1649, zahrnuje malby Karla Škréty. Kostel má bohužel omezený vstup pro turisty jen na pár minut před a po bohoslužbě.

Východně od pulpitu se nachází nejzajímavější památka – **hrobka** dánského astronoma Tychona Brahe (1546–1601), který do Prahy přišel na pozvání Rudolfa II. v roce 1599, ale dva roky nato zemřel. Brahe byl pozoruhodnou osobností. Proslul zejména jako vynálezce některých hvězdářských přístrojů.

Staroměstský orloj patří k oblíbeným turistickým atrakcím Prahy. Každou hodinu ožije představením sošek.

Abyste si proti sobě nepoštvali církev, vyslovil teorii, že se planety otáčejí kolem Slunce. Zemřel však s přesvědčením, že se vesmír otáčí kolem Země.

Vraťme se ale zpátky na náměstí, abychom si prohlédli další domy. Na jižní straně je veliký dům č. 17 s portálem ze 16. st. Pod ním je arkýřové okno zdobené současnou plastikou berana. Hned vedle se nachází dům č. 18 **U Kamenného stolu**. Je to krásný dům s jemnou štukovou výzdobou. V domě č. 20 **U Zlatého jednorožce** vyučoval hudbě Bedřich Smetana.

Naproti gotickému podloubí stojí dům **U Minuty**, zdobený sgrafity a plastikou lva se štítem. Tento dům je nyní součástí **Staroměstské radnice**, která je komplexem několika domů. Radnice byla založena roku 1338 na žádost občanů Starého Města. Hlavní vchod má gotický, oblý tvar a je zdoben ornamenty Matěje Rejska. Jedna z renesančních budov má nádherné pozlacené okno, nad nímž je znak Staroměstské radnice. Její dominantu tvoří **Pražský orloj**. Byl sestrojen roku 1410 podle návrhu Mikuláše z Kadaně. Je to nejstarší orloj svého druhu v Evropě. Než odbije celá, davu turistů už netrpělivě očekávají, co se bude dít. Postupně se objeví sochy dvanácti apoštolů. Do pohybu se dávají i Marnost, Bída, Smrtka a Turek. Orloj byl několikrát renovován. Při jeho poslední velké renovaci byly nahrazeny sochy učedníků, které shořely na konci druhé světové války v roce 1945.

Za návštěvu jistě stojí i interiér Staroměstské radnice. Vchod je společný s informačním centrem. Třebaže se v budově už neuřaduje, stále se využívá pro slavnostní příležitosti a pořádají

se zde výstavy. Zajímavé dveře a malované stropní trámy oživují některé místnosti. Petr Parléř ve Staroměstské radnici postavil v roce 1381 kapli. Zdi jsou zdobené heraldickými freskami. Vitráž byla zničena v roce 1945 a byla nahrazena novou v moderním křiklavém stylu. Někdy je možné navštívit i románský sklep pod věží, který kdysi sloužil jako šatlava.

Na dlažbě mezi radnicí a Týnskou školou můžete vidět **pamětní desku** dvaceti sedmi českých pánů, kteří zde byli popraveni po bitvě na Bílé hoře (viz str. 26). Místo popravy je

vyznačeno bílými kříži o stejném počtu s datací 21. června 1621.

Nechme již Staroměstskou radnici a pojďme se podívat na překrásný **kostel sv. Mikuláše**. Postavil ho Kilián Ignác Dienzenhofer ve 30. letech 18. st. Nalezneme tu jeden z nejkrásnějších barokních interiérů v Praze. Široké průčelí zdobí sochy a busty Antonína Brauna, synovce slavného Matyáše Brauna. Kostel má tvar kříže se čtvercovou kopulí. Vnitřek je bohatě zdoben štukou Bernarda Spinettiho. Zvláště zajímavé je železné zábradlí.

Vraťme se k domu U Minuty a pokračujme v cestě směrem

na **Malé náměstí**. Kdysi tu býval ovocný trh. Uprostřed náměstí stojí renesanční kašna s tepanou mříží. Kašnu obklopuje mnoho krásných domů. Dům č. 2 **U Bílého lva** je působivou směsicí gotiky a rokoka. V domě č. 13 **U Zlaté koruny** je výjimečně nádherná lékárna s empírovým nábytkem. Dům č. 3 **U Rotta** pochází z doby románské, malby na fasádě jsou ale od velmi oblíbeného Mikoláše Alše. Jeho malby se mohou mnoha návštěvníkům jevit jako staromódní, ale jen stěží se jim v Praze vyhneme – Mikolášovy fresky a mozaiky zdobí mnoho bank i veřejných budov. ■

Staroměstské náměstí se Staroměstskou radnicí nalevo a s věžičkami „Týnského chrámu“ v pozadí bylo vždy důležitou součástí české identity

Procházka Starým Městem

Tato procházka vás provede křivolakými uličkami Starého Města, které víceméně obklopují Staroměstské náměstí. Je to úchvatná směsice domů, kostelů, paláců a muzeí, včetně historické budovy Univerzity Karlovy.

Vyjděte od **Karlova mostu** na Starém Městě (viz str. 94–97). Zahněte doprava a pokračujte pasáží směrem k nábřeží. Cestou k **Muzeu Bedřicha Smetany** (v úterý zavřeno, €) minete drahou restauraci Mlýnec a bar s příjemnou atmosférou Tři Grácie.

Muzeum bylo založeno v roce 1926. Nachází se v něm sbírka původních partitur, obrazů, korespondence a některé osobní věci velkého skladatele i vlastence (viz str. 228–229). Vraťte se na náměstí, od nějž vede cesta na Karlův most. Vedle **kostela sv. Salvátora** je vstup do rozlehlých prostor **Klementina**, bývalé jezuitské koleje založené Habsburky. Jejich záměrem bylo vytvořit instituci, která by podpořila protireformaci a zároveň byla alternativou

univerzity. Vyjma Hradu je to největší komplex budov v Praze. Klementinum je dnes součástí Univerzity Karlovy, proto ne všechny prostory jsou otevřeny pro návštěvníky. Můžete se ale podívat do 52 metrů vysoké **hvězdářské věže**, velkého **barokního sálu** z první poloviny 18. st. se štukovou výzdobou. Přístupná je i **Zrcadlová kaple**. Na jedny místní varhany tu hrál Mozart. Síň se využívá jen pro pořádání koncertů a výstav.

Ulice spojující Karlův most se Staroměstským náměstím se jmenuje **Karlova**. V č. 2 najdete barokní Colloredo-Mansfeldský palác. Dům č. 3 U Zlaté studny má pěkné barokní průčelí. V domě č. 4 žil v letech 1607–1612 slavný německý astronom Johannes Kepler. V Karlově ulici se nachází

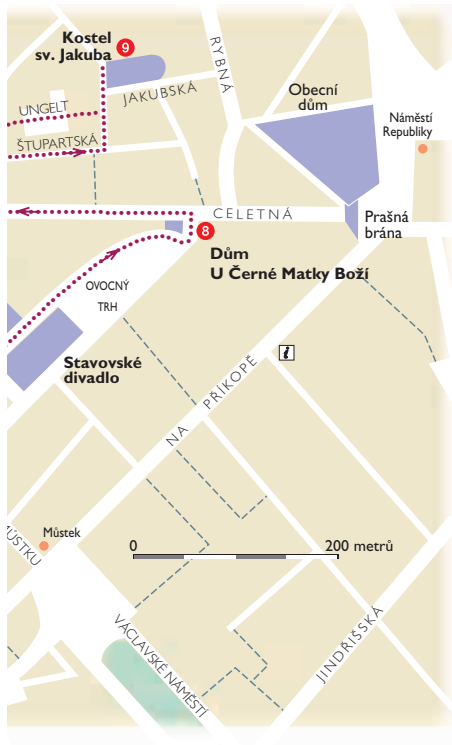
i mnoho dalších barokních domů s románskými základy, různé hospůdky, restaurace, loutkové muzeum či drahé obchůdky. Ve středověku tudy vedla královská cesta. Dnes touto rušnou ulicí prochází tisíce turistů z Karlova mostu na Staroměstské náměstí. Cestou narazíte na **kostel sv. Klimenta** ③ s úchvatným interiérem plným soch od Matyáše Brauna. Je ale jen zřídka otevřen pro turisty. Nejvhodnější dobou k prohlídce je pozdní odpoledne krátce před bohoslužbou.

Pokračujte Karlovou ulicí, pak zahněte do Husovy, kde nemůžete minout **Clam-Gallasův palác** ④, ve kterém je umístěn městský archiv. Palác má jedno z nejkrásnějších průčelí v Praze. Navrhl ho slavný rakouský architekt Fisher von Erlach na počátku 18. st. Ačkoliv je jinak nepřístupný pro veřejnost, některá místa si prohlédnout lze. Za zhlédnutí stojí skvělé kamenné schodiště s freskami na stropě.

Vyjděte z paláce a dejte se doprava k Mariánskému náměstí. Zde můžete vidět

Prekrásná sochařská výzdoba měšťanského domu U Zlaté studny v Karlově ulici

- 📍 viz mapu na str. 84–85
- konec Karlova mostu na Starém Městě
- 3,2 km
- 🕒 zhruba 4 hodiny
- Staroměstské náměstí

NENECHTE SI UJÍT

- barokní sál Klementina
- Celetná ulice
- kostel sv. Jiří
- Ungelt

Magistrát hlavního města Prahy, navrhnutý v secesním stylu Osvaldem Polívkou v roce 1906–1911.

Vraťte se do Husovy ulice a pokračujte ulicí, na jejíž levé straně jsou výjimečně krásná rokoková průčelí. Naproti proslulému hostinci U Zlatého tygra je v č. 12 Cream & Dream s vynikající italskou zmrzlinou. Po levé straně minete dominikánský **kostel sv. Jiljí** ⑤. Třebaže exteriér pochází ze 14. st., interiér byl zrenovován v barokním stylu a vyzdoben freskami Václava Reinerera, který je tu také pohřben.

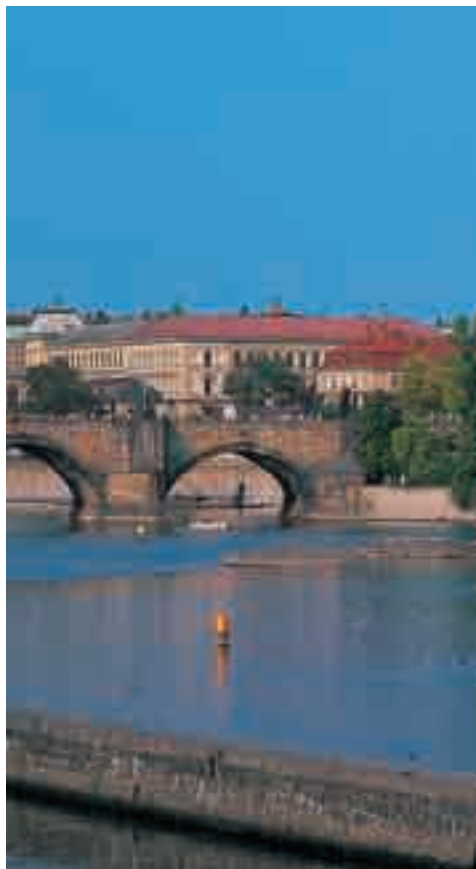
Zahňte na Betlémské náměstí, kde můžete vidět **Betlémskou kapli** ⑥ (€). Historie této pochmurné kaple sahá do pozdního 14. st., v 50. letech minulého století byla zrekonstruována. Bylo to právě zde, kde reformátor Jan Hus kázal v češtině. Žil v domě napravo od kaple. Na rohu Náprstkovy ulice je dům z 18. st., v němž se dnes nachází **Náprstkovo muzeum** (v pondělí zavřeno, €), založené Vojtěchem Náprstkem. V tomto etnografickém muzeu je uložena sbírka čítající 95 000 uměleckých předmětů z celého světa, která zahrnuje masky, sochy a zbraně. Nejvíce je zastoupena sbírka uměleckých předmětů raně amerických civilizací.

Vraťte se Husovou ulicí do Skořepky na Uhelný trh. Odtud vedou tři ulice ke Karolinu a Stavovskému divadlu. Jděte Havelskou ulicí, kde je plno stánků, až ke **kostelu sv. Havla** ⑦. Založen byl v roce 1280, ale v 18. st. ho zrenovoval Giovanni Santini. Za ním stojí **Stavovské divadlo a Karolinum** – nachází se tu základy pražské univerzity založené Karlem IV. v roce 1348, jedné z nejstarších v Evropě. Dosud tu sídlí jedna z částí vysoké školy. Divadlo bylo postaveno v letech 1781–1783. Od té doby ale bylo několikrát přestavováno a renovováno. Právě tady měly premiéru Mozartovy opery *Don Giovanni* a *La Clemenza di Tito*.

Napravo: Nedaleko Karlova mostu se nachází Muzeum Bedřicha Smetany, zasvěcené životu a dílu slavného hudebního skladatele

Když půjdete přes Ovocný trh, dostanete se do rušné **Celetné ulice**. Na jejím nároží nemůžete přehlédnout dům **U Černé Matky Boží** ⑧, jeden z nejkrásnějších kubistických domů, navrhnutý Josefem Gočárem. Domy v Celetné ulici mají barokní fasády, samy jsou ale mnohem starší, některé pochází z raného středověku. V domě č. 3 bydlel v letech 1896–1907 Franz Kafka. Vraťte se kousíček zpátky a na rozcestí se dejte nalevo Štupartskou ulicí, pak opět nalevo Malou Štupartskou až ke **kostelu sv. Jakuba** ⑨. Pochází ze 17. st. Má dost

Napravo: Dům U Černé Matky Boží navrhnutý Josefem Gočárem v roce 1912 je nejznámější kubistickou architekturou v Praze

dlouhou hlavní loď a dvouřadý kůr s jednou z nejkrásnějších ornamentálních výzdob v Praze.

V levé vedlejší lodi se nachází hrobka svobodného pána Vratislava z Mitrovic, která je mistrnou ukázkou díla Fishera von Erlacha a Brokoffa z roku 1716. Přímo u vchodu do kostela je po pravé straně mumifikovaná ruka. Údajně patřila zloději, který se před 400 lety pokoušel z oltáře ukrást sošku Madony.

Naproti kostelu je **Týnský dvůr** neboli Ungelt, který do 18. st. sloužil jako kupecké skladiště. V 80. letech minulého století byl téměř prázdný. Dnes tu je spousta obchůdků, kaváren a restaurací. Vyjděte podloubím kostela Matky Boží před Týnem zpět na Staroměstské náměstí. ■

Karlův most

MALÁ STRANA JE SPOJENA SE STARÝM MĚSTEM JEDNÍM z nejpozoruhodnějších mostů v Evropě. Karlův most je mistrné dílo středověkého stavitelství. Je 516 m dlouhý a má 16 pilířů. Jeho stavbu započal Petr Parléř z podnětu Karla IV. a dokončena byla teprve v roce 1402. Nahradil starý Juditin most, zničený povodní v roce 1342. Až do 19. st. byl celých 500 let jedinou spojnici mezi dvěma pražskými břehy. Někdy se mu říkalo prostě jen pražský most. Nejen samotný most je úchvatný – pohled, který skýtá, je rovněž nádherný. Ať již se v jeho polovině díváte jakýmkoliv směrem, spatříte pohádkově krásné střechy barokních chrámů a kopulí, gotické věžičky, středověké věže, renesanční štíty a celou řadu šlechtických paláců.

Na malostranské straně mostu se nachází proslulý hotel U Tří pštrosů. Dům získal jméno po svém majiteli Janu Fuxovi, který se živil prodejem tehdy módních doplňků z pštrosích per. V roce 1714 zde byla otevřena pravděpodobně první pražská kavárna.

Asi nejhezčím rysem Karlova mostu jsou barokní sochy světců, lemující balustrádu. Některé jsou napodobeniny soch z 19. st.,

které byly poničeny při záplavách. Originály je možné vidět v Lapidáriu Národního muzea. Jsou tu díla českých mistrů Ferdinanda Brokoffa a Matyáše Brauna.

Spojení gotického mostu s barokními sochami je působivé. Ne všechny sochy však mají uměleckou hodnotu, proto uvedeme jen ty mimořádné. Začneme z malostranského konce.

Karlův most

📍 mapa str. 84

🚊 tramvaj: 17, 18
(Staroměstská)

Na protější straně: Karlův most je nejznámější středověký most v Evropě. Od roku 1402 spojuje město na obou březích Vltavy.

Dole: Turisté se procházejí po Karlově mostě. Obdivují krásné sochy a se zálibou poslouchají pouliční hudebníky.

Nahoře: Z dílny Petra Parléře pochází většina středověkých soch, které zdobí Staroměstskou mosteckou věž

Naproti: Karlův most je galerií věhlasných českých barokních sochařů

Brokoff navrhl dvoje skvostné sousoší v roce 1714. První z nich – druhé sousoší nalevo – znázorňuje **sv. Víta** na skále, který, jak se zdá, si nic nedělá z hadů a divoké zvěře pod sebou. To druhé je hned naproti. Představuje sv. Jana z Mathy se sv. Felixem z Valois a sv. Ivanem.

Další socha je kopii Brokoffova sv. Vojtěcha. Naproti můžete vidět jedinou mramorovou sochu, která znázorňuje sv. Filipa Benicia. Světec, který stojí před obeliskem

s dětátkem je sv. Kajetán, rovněž od Brokoffa. Naproti je další krásné sousoší slepé **sv. Luitgardy** od Matyáše Brauna. O něco dál napravo jsou další Brokoffovy sochy sv. Vincenta Ferrarského a sv. Prokopa (1712). Stojí na piedestalu, který znázorňuje vstání z hrobů.

Žádná skupina soch v Praze se neobejde bez **sv. Jana Nepomuckého**. Jeho bronzová socha od Mathiase Rauchmüllera a Jana Brokoffa (1683) se nachází směrem k prostředku mostu po levé straně. Na piedestalu je znázorněna mučednická smrt světce, který byl hozen do Vltavy. Zpátky na levé straně mostu Brokoff znovu zatoužil po cizokrajnosti. Jeho soše **sv. Františka Xaverského** (kopie) dělá společnost copatý Číňan, Turek a indiánský náčelník. Evokují Františkovu misionářskou činnost.

O kus dál na levé straně je výjev **Ukřižování** na místě středověkého kříže, který tu stával. Za křížem po pravé straně najdete poněkud usedlé sousoší světců Barbory, Markéty a Alžběty, rovněž od Brokoffa. Poslední dvojice soch jsou kopie: nalevo Jáklova Madona se sv. Bernardem (1709) a naproti sv. Ivan (1711) od Matyáše Brauna. Po takové přemíře barokních soch to člověka svádí k tomu, aby proběhnul Staroměstskou mosteckou věží na pevnou zem. Věž ale stojí za zhlédnutí. Nejhezčí pohled na ni se skýtá od Starého Města. Erby znázorňují území Svaté říše římské za vlády Karla IV., který s císařskou korunou stojí nahoře vedle Václava. Můžete na věž vystoupat a prohlédnout si město z výšky (€).

Kousek od věže stojí **kostel sv. Františka z Assisi**. ■

Mozart v Praze

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) Prahu poprvé navštívil v lednu 1786, když přijel dirigovat představení *Figarovy svatby*, která u Pražanů sklídila ovace. Poté psal na zakázku novou operu *Don Giovanni*, jejíž světová premiéra se uskutečnila právě zde.

Mozart se v říjnu vrátil do Prahy, aby dokončil práci na operě. Nejdříve bydlel domě U Tří zlatých lvů na Uhelném trhu, který patřil skladateli a pianistovi Františku Duškovi

(1731–1799). S Duškem a jeho chotí – slavnou zpěvačkou Josefínou – se seznámil ve Vídni a Salzburgu. Manželé ho pozvali k sobě do vily Bertramky (viz str. 136), která stála uprostřed smíchovských vinic. Jejich pohostinnost Mozartovi skýtala klidné prostředí a příjemné společnosti. Dokončil zde *Dona Giovanniho* – předehtu napsal v noci před premiérou 29. října 1787.

Říká se, že Josefína, celá dychtivá, aby pro ni napsal koncertní árii, zamkla Mozarta do zahradního pavilonu, dokud

nebyl s árií hotov. Výsledná árie *Bella mia fiamma* je jednou z jeho nejlepších.

Do Prahy se Mozart vrátil ještě několikrát a pobýval obvykle u Dušků. Hrál také na jeden z nejlepších klávesových nástrojů ve městě – varhany v klementinské kapli a v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně. Ve Strahovském klášteře (viz str. 81) prý zase vylepšil varhanní sonátu. Naposledy navštívil Prahu v roce 1791, aby tu napsal operu k příležitosti korunovace císaře Leopolda II. českým králem. V Bertramce psal Mozart neuvěřitelně rychle. To už byl nemocný a nemohl proto v Praze zůstat až do premiéry své opery *Clemenza di Tito* ve Stavovském divadle.

Když o tři měsíce později zemřel, Josefa nej uctila zpěvem jeho zádušní mše Requiem v kostele sv. Mikuláše, kam se s ním přišly rozloučit tisíce lidí. ■

Nalevo: Dobová grafika znázorňuje procesí směřující na zádušní mši v kostele sv. Mikuláše po Mozartově smrti v roce 1791
Dole: Ve vile na Bertramce je muzeum W. A. Mozarta

Josefov

 mapa str. 85

Židovské muzeum

www.jewishmuseum.cz
 U Staré školy 1

 221 711 511

 v sobotu a během židovských svátků zavřeno

 €€€€

 metro Staroměstská

**Novomauerská
Jubilejní synagoga
byla postavena
v roce 1905. Stojí
v Jeruzalémské
ulici, mimo hranice
ghetta na Josefově.**

Josefov

STEJNĚ JAKO V MNOHA JINÝCH ČESKÝCH A MORAVSKÝCH městech, žila i v Praze od raného středověku židovská komunita. I když přítomnost Židů byla tolerována, jejich život byl tvrdý a plný nebezpečí. Důvodem tolerance Židů bylo nejen jejich obchodnické umění, ale také to, že často půjčovali peníze českým králům. Paradoxně to ale vyvolávalo značnou nelibost a přinášelo mnohá příkoří. Původní židovská čtvrť ležela v blízkosti Hradu. Na druhém břehu řeky se Židé poprvé usadili v 11. st. Josefov, až do roku 1848 uzavřené ghetto, byl živoucí směsí úspěšného obchodu, přeplněných domů a starobylých synagog. Čtvrť nese jméno císaře Josefa II., za jehož vlády došlo k uvolnění zákonů omezujících konání a práva Židů.

Josefov byl ustanoven samostatnou částí Prahy v roce 1850. Zůstal však chudou čtvrtí,

nezdavým místem se zcela nedostačujícími zdroji vody. Bohatší Židé se již dříve začali stěhovat do čistších a zdravějších částí města. V roce 1892 bylo ghetto zcela přeplněné. Špinavé domy byly strženy a nahrazeny novými ve stylu art nouveau. Ty nejprepychovější najdete v Pařížské a Břehové ulici.

Do židovské čtvrti se dostanete snadno ze Staroměstského náměstí Pařížskou ulicí.

Po pár blocích spatříte na levé straně cihlovou budovu se štítem – **Staronovou synagogu.**

Tato starobylá budova pochází z roku 1270. Podobá se středověké kapli. Je nejstarší fungující synagoga v Evropě. Původně nesla název Nová škola, aby se odlišila od synagogy ještě starší. Jméno Staronová získala poté, co se modlitebny rozšířily po celé čtvrti.

Cihlové zdi byly součástí původní středověké stavby. Protože úroveň ulice byla od jejího vzniku dvakrát navýšena, je část synagogy pod zemí a vnitřek je temný. Interiér s žebrovou klenbou, tepanou železnou mříží z 15. st., starým lustrem, praporek a lavicemi zůstal po staletí nezměněn.

Vysoká lavice napravo od Archy je místem, kde sedával slavný rabín Jehuda Liva ben Becalel (rabbi Löw) (1525 až 1609). Byl vůdčí osobností židovských intelektuálních kruhů v pozdním 16. a na začátku 17. st. Je s ním spojena legenda o Golemovi (viz str. 104–105). Standarta, která bývá pověšena přes „bima“ (vyvýšená část synagogy, z níž jsou řízeny modlitby), je znamením židovské komunity od doby, kdy bylo pražským židům garantováno právo na vlastní vlajku císařem Karlem IV. v roce 1357. Zničená a znovu obnovená, současná standarta se datuje do roku 1716.

Pokud se při odchodu ze synagogy dáte doleva Maiselovou ulicí, po levé straně budete míjet **Židovskou radnici**. Byla založena v roce 1541, po požáru v roce 1763 byla přestavěna. Jejím nejvýraznějším rysem jsou hodiny, které jdou proti směru – zprava doleva, což symbolizuje směr čtení hebrejského písma. Privilegium umístění hodin na věži bylo uděleno židovské komunitě za zásluhu při obraně Karlova mostu před Švédy v roce 1648. Budova stále reprezentuje správu České židovské obce.

Odbočíte-li vpravo, do široké ulice, po pravé ruce uvidíte vchod do **Starého židovského hřbitova**. Jako první však budete míjet **Pinkasovu synagogu** ze 16. st. Mnohokrát přestavovaná, nyní slouží jako památník 77 297 židovských obětí holocaustu v Čechách a na Moravě. Jména všech obětí, které zahynuly, jsou zapsána na zdech interiéru. Jako kruté protiizraelské gesto, komunistický režim přikázal v roce 1975 tato jména přemalovat, nyní jsou ovšem znovu obnovená.

Pro mnohé návštěvníky je Starý židovský hřbitov hlavní atrakcí této oblasti. Poslední pohřeb se zde konal v roce 1787, poté císař Josef II. zakázal pohřby uvnitř městských bran. Od té doby se zdá, že klid na tomto zdi obehnaném místě nemůže nic narušit. Mnohé ze středověkých náhrobků jsou povalené a omšelé, což však také dodává tomuto místu důstojný klid. Nejstarší hrob nese jméno **Abigdor Karo** a je z roku 1439. Nejslavnější starosta židovského města, **Mordechai Maisel** (1528–1601), je pohřben mezi

Staronová synagoga

www.jewishmuseum.cz

☞ v sobotu a během židovských svátků zavřeno

☞ €€€€

Prodejci suvenýrů u Starého židovského hřbitova se snaží upoutat pozornost stovek návštěvníků, kteří sem zavítají

Nahoře: Starý židovský hřbitov – klidné místo s tisíci náhrobními kameny

Klausovou synagogou a Uměleckoprůmyslovým muzeem (Uměleckoprůmyslové muzeum viz str. 110). Blízko zdi muzea se nachází další z neobvyčejných ornamentálních náhrobků. Patří **Hendele Basseviové**, jejíž manžel byl povýšen do šlechtického stavu. Během staletí zde bylo pohřbeno více než 100 000 mrtvých. Je zde na 12 000 náhrobních kamenů. Díky nedostatku místa byly existující hroby vždy znovu zavezeny zeminou, bylo-li třeba nových pohřebních míst. To vysvětluje místní zvlněný terén.

Staré kameny jsou pokryty hebrejskými nápisy, které připomínají zemřelé a jejich ctnosti. Často jsou na nich vytesány symbolické borové šišky, džbány, hrozny, které jsou znakem kmene Izraelitů, k němuž zemřelý patřil. Povšimněte si přetrvávajícího zvyku kladení oblázků na náhrobní kameny jako výrazu úcty. Na žádném hrobě jich není tolik jako na hrobě Rabi Lōwa (viz str. 104–105), který leží blízko Muzea.

Ze hřbitova vyjdete v těsné blízkosti novorománské obřadní síně. Po mnoho let zde byly vystaveny kresby a obrázky dětí z Terezínského ghetta (viz str. 208–211). Tato výstava však byla přenesena do samotného Terezína. Dnes je zde muzeum vystavující předměty spojené s židovskými zvyky a obyčejí.

Obřadní síň je jednou z několika budov, které tvoří Židovské muzeum. Ironií je, že nejvíce přispěli k zachování židovské historie nacisté tím, že zabavovali majetek československých Židů. Když vyjdete z obřadní síně, uvidíte napravo vchod do Klausové synagogy. Ta pochází z roku 1694. Má zdobený klenutý interiér. Najdete zde staré rukopisy a knihy zobrazující historii

hebrejských tisků v Praze. Další exponáty se týkají sabatu a židovských svátků. Jsou zde vyšívané závěsy s texty Tóry a stříbrné emblémy a finiály používané k ozdobě starých svitků. Také tu najdete předměty spojené s různými obřady.

Odtud jděte zpět k Židovské radnici a dále doprava Maiselovou ulicí. Přejděte Širokou ulici a nalevo uvidíte dům č. 10, Maiselovu synagogu. Zde vystavené exponáty jsou z uměleckého hlediska asi nejpoutavější z celého Židovského muzea. Najdeme zde stříbrné předměty z celých Čech a Moravy, rukopisy a shrány na Tóru. Některé exponáty pocházejí až ze 17. st. Další část výstavy ukazuje běžný denní život v ghettu.

Poslední je Španělská synagoga. K ní se dostanete, když se od Maiselovy synagogy dáte vpravo a pak ještě jednou doprava do Široké ulice. Po vzdálenosti bloku a půl přijдете ke kostelu sv. Ducha. Hned za ním je Španělská synagoga, která sloužila pražské sefardské komunitě. Stavba zakončená kopulí má velmi působivý interiér. Každý kousek je zdoben a vymalován v novomarském stylu. Po mnoho let byla synagoga uzavřena. Dnes je po rozsáhlé rekonstrukci znovu otevřena a slouží jako výstavní síň. Zde si uděláte obrázek o životě židovské komunity v 19. st. Nahoře na galerii je úchvatná sbírka fotografií z celých Čech a Moravy. Další snímky pak přinášejí živou představu toho, jak vypadalo pražské ghetto před zbouráním. Najdete zde rovněž dokumenty a fotografie svědčící o deportacích Židů z let 1941 až 1945, které přivedly kdysi živoucí pražskou židovskou komunitu na pokraj zániku. ■

Na protější straně: Honosná Španělská synagoga na Josefově je zdobená pracovanými štukovými dekoracemi. Inspirací byla výzdoba Alhambry v Granadě. Dnes je módním místem konání svateb.

Rabbi Löw a Golem

Na Starém židovském hřbitově v Praze naleznete náhrobní kámen uctívaného rabína jménem Jehuda Liva ben Becael neboli rabbi Löw (1525–1609). V roce 1592 přesvědčil císaře Rudolfa II., aby vzal židovské město pod svou ochranu. Rovněž byl přítelem slavného astronoma Tycho Brahe a proslul jako znalec přírodní vědy a tajné židovské nauky, známé jako kabala. Podle legendy byl stvořitelem Golema, kterého vytvořil z bláta a jílu a vdechl mu vlastní život.

Legenda o Golemovi je pro mnohé spisovatele a dramatiky zdrojem inspirace

Není překvapením, že tato legenda vznikla v Praze. V renesanční době za vlády císaře Rudolfa II. bylo město evropským centrem magie a alchymie. Přestože stvoření Golema je připisováno Löwimu, není to poprvé, co se taková legenda objevila. Výraz „beztvará hmota“ se objevuje v Knize žalmů. Středověký kabalistický text popisuje bytost stvořenou proto, aby poslouchala příkazy svého pána a ochraňovala Židy. Ovšem rabbi Löw obdařil Golema vlastní vzpurnou vůlí.

Neznámější verze legendy vypráví, že Löw, vědom si jistého hrozícího nebezpečí, spěchal se svými pomocníky ke břehům Vltavy. Za pomoci kouzel stvořili bytost z bláta a jílu, zahrnující čtyři živly – zemi, oheň, vzduch a vodu. Legenda vypráví, že Golem obživil poté, co Löw vyslovil tajné

Rabbi Löw byl nesmírně ctěným vůdcem pražské židovské komunity v 16. st.

Boží jméno, hebrejsky „šém“. Jiné verze říkají, že obživil, když mu rabín vložil kus papíru či kamínek se „šémem“ do úst, nebo že Löw obešel bytost sedmkrát proti směru hodinových ručiček. Když však byl jednou Golem oživen, bylo těžké jeho sílu ovládat. Příběh vypravuje, že když rabín jednou zapomněl vyjmout „šém“ z Golemových úst, bytost začala zuřit a děsit obyvatele ghetta.

V dalších zpracováváních legendy je Golem hrdinou, způsobujícím z části pohromy, z části je rozpustilý, nicméně podle příběhů vždy přispěchá na pomoc, ocitnou-li se Židé v nebezpečí. V době,

kdy Židé neměli po staletí žádné zastání, byli neustále pronásledováni, nuceni k exilům a falešně obviňováni, musela být myšlenka, že existuje nadpřirozená bytost, která je tu pro jejich ochranu, uklidňující. Jediným způsobem, jak Golema zastavit, bylo odejmout mu „dech života“, z něhož by se navrátil zpět do původní formy. Ovšem podle legendy je jeho nečinné tělo pohřbeno pod střechem Staronové synagogy.

Příběh o Golemovi byl zpopularizován v četných převyprávěních, nejvýznamnější je román Gustava Meyrinka z počátku 20. st. V roce 1920 se příběh stal poprvé námětem němeého filmu Paula Wegenera, později následovaly další ozvučené verze. Legenda má zcela jasně souvislost s příběhem o Frankensteinovi, z počátku dobrým umělým člověkem, jehož činy se však jeho strůjci vymknou kontrole. ■

Ve vzdušných středověkých křížových chodbách Anežského kláštera se pořádají různé koncerty.

Anežský klášter

 mapa str. 85

 U Milosrdných 17

 € €

 tramvaj: 14

(Dlouhá třída)

metro: Náměstí

Republiky

Anežský klášter

ANEŽSKÝ KLÁŠTER ZE 13. ST. SE NACHÁZÍ V SEVEROVÝCHODNÍM KONCI JOSEFOVA. NA POČÁTKU 19. ST. BYL VELMI ZCHÁTRALÝ, ALE DNES JEHO DVA ZRESTAUROVANÉ KOSTELY SLOUŽÍ JAKO KONCERTNÍ SÍŇ. V GALERII V KŘÍŽOVÉ CHODBĚ I V JINÝCH PROSTORÁCH JE UMÍSTĚNA VELEKOPÁ SBÍRKA STŘEDOVĚKÉHO UMĚNÍ, KTERÁ JE SOUČÁSTÍ NÁRODNÍ GALERIE.

Tento královský klášter byl založen ve 30. letech 13. st. Anežkou, dcerou Přemysla Otakara I. Stavba byla dokončena v roce 1280. Klášterní komplex vzkvétal, teprve husitské války (1419–1434) narušily modlitby. Sídli zde různé řády až do roku 1782, kdy ho Josef II. určil ke světským účelům. **Kostely sv. Salvátora a sv. Františ-**

ka, které sloužily jako sklady, byly skoro na spadnutí. Byly ale zrestaurovány a křížové chodby zrekonstruovány. Výkopové práce odhalily Václavovu hrobku i hrobky některých dalších Přemyslovských vládců. Kůry obou kostelů z poloviny 13. st. se nacházejí vedle sebe. V roce 1986 byl kostel sv. Františka upraven na koncertní síň. Zbytek

kláštera byl přeměněn v uměleckou galerii.

STŘEDOVĚKÉ UMĚNÍ

Po mnoho let byly sbírky Národní galerie umístěny v klášteře sv. Jiří na Pražském hradě.

V důsledku reorganizace sbírek byla středověká sekce přemístěna do Anežského kláštera, v němž se krásně vyjímá. Je to jedna z velkých střeoevropských středověkých sbírek: deskové malířství, vyřezávané Madony, křídlové oltáře a celé malířské cykly. Třebaže mají charakteristický styl, jména některých malířů zůstávají neznámá. Nazývají se proto podle měst, kde umělci tvořili, jako Mistr vyšebrodský či Mistr třeboňský.

Sbírky

V první místnosti se nalézají trůnící Madony z 12. a 13. st., na nichž je patrný vliv francouzského umění. K vidění tu je malovaná Madona s Jezulátkem z vyšehradského kostela (50. léta 13. st.), neobvyklá *herma* z pozlaceného stříbra, která uchovává lebku sv. Ludmily, babičky sv. Václava, a Madona Mistra vyšebrodského.

Ve druhé místnosti se od téhož autora nachází cyklus devíti obrazů s výjevy ze života Krista, zhotovený na zakázku v 50. letech 13. st. O mnoho kvalitnější jsou malby znázorňující narození Krista, kázání na Olivetské hoře, ukřižování a nanebevzetí. Není zcela zřejmé, zdali všechny deskové malby pochází od téhož mistra. Je pravděpodobné, že některé z nich byly dokončeny jeho žáky.

Ve třetí místnosti jsou díla **Mistra Theodorika**. Proslul zejména svými 128 obrazy z karlštejské kaple, které

Obraz sv. Alžběty Uherské od Mistra Theodorika

vytvořil v 50.–60. letech 14. st. Šest z nich se nachází zde. Další místnost vás ohromí grafikou ukřižování – je tak bezprostřední a realistická. Kdysi patřila klášteru Na Slovanech (Emauzský klášter, viz str. 123). Jsou tu i desky s barevným sklem z Kolína. Vkusná je dřevorezba Madony s Jezulátkem, dojemná zase „Lásenická pieta“.

V následující místnosti se nacházejí největší skvosty z celé sbírky – deskové malby **Mistra třeboňského**, které se zachovaly z křídlového oltáře.

Jsou to znamenité precizní kousky, které vyjadřují potlačované emoce, což u deskových maleb Mistra vyšebrodského nenajdeme. Dále je tu obraz Ukřižování od téhož autora. Jedním z jeho vrcholných děl je Roudnická Madona z 80. let 14. st., která citlivě pojímá známý výjev.

Dejte se doprava, kde jsou ve sledu vystaveny různé Madony, vyřezávané i malované. Je tu také „cyklus kapucínů“ z počátku 15. st., který sestává ze čtrnácti živých deskových portrétů. V téže místnosti můžete spatřit zářící monstrenci pocházející ze Sedlce u Kutné Hory, nejspíše z roku 1400. V další místnosti jsou překrásná díla z 15. st. – roudnický deskový oltář a gotická obměna Krumlovské Madony.

Vratte se zpátky přes „cyklus kapucínů“ až k velkému sálu. Součástí expozice je šest zdobných deskových maleb od Mistra rajhradského a jeho moravské dílny (cca 1430). Velice živý až hrůzně realistický je triptych známý pod názvem Reininghausův oltář, dílo srdceryvné a krvavé. Něžný je obraz Deštenské

Desková malba Mistra třeboňského znázorňující tři světice

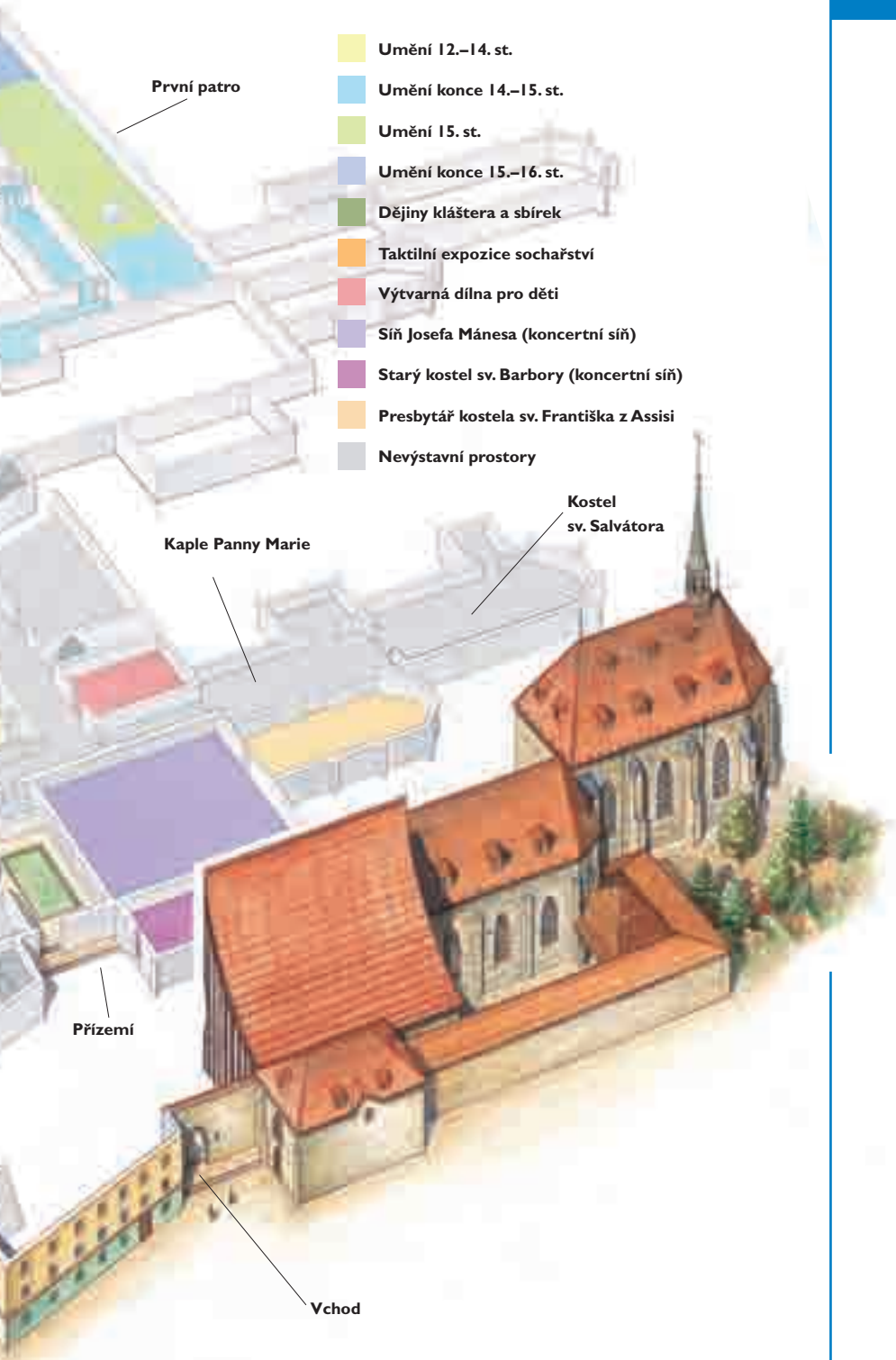
Assumpty, velice uhlazený a s krásnými detaily. Oltář sv. Jiří je opatřen pěknými závěsy. Z Rakouska pochází Panenka Marie s věnečkem, vkusná práce z 80. let 14. st. Dokonale zachovalý křídlový Velhartický oltář sestává z malovaných reliéfů, mezi nimiž je socha Madony s Jezulátkem. Další deskové malby jsou hezky barevné.

Pochází z dílny **Mistra litoměřického**, jehož nejskvělejším dílem je triptych Trojice.

Ve vedlejší místnosti je strážena relikviářová busta sv. Vojtěcha (cca 1490), zatímco v sousední místnosti se nachází řezbářská práce monogramisty I. P. (1520–1540), která nese zjevné stopy Dürerova (1471–1528) a Mantegnova (1431–1506) vlivu. Jeho práce jsou oproti některým předchozím sochám v mnohem mezinárodnějším stylu. Malby Lucase Cranacha staršího označují zároveň konec středověku i sbírek. Obdivuhodným rysem sbírek je to, že české středověké umění je zasazeno do evropského kontextu. ■

Křížová chodba

Další zajímavá místa ve Starém Městě

U DVOU ZLATÝCH MEDVĚDŮ

Krásný renesanční dům U Dvou zlatých medvědů stojí v Melantrichově ulici, která vede naproti vstupu do Staroměstské radnice na rohu s Kožnou ulicí. Na kamenné bráně z roku 1590, jak název napovídá, jsou vytesáni dva medvědi od Bonifáce Wohlmuta. Pokud jsou dveře otevřeny, můžete projít na hezký dvůr s renesanční lodžií.

📍 mapa str. 85 ☒ Kožná 1 🚇 metro: Staroměstská

KOSTEL SV. HAŠTALA

Nedaleko Anežského kláštera se na náměstíčku nalézá pěkný gotický kostel sv. Haštala. Současná stavba pochází ze 14. st., základy jsou ale z 30. let 13. st. V sakristii jsou zachovány zbytky středověkých fresek andělů, je tu i pozoruhodná socha kalvárie od Ferdinanda Brokoffa.

📍 mapa str. 85 ☒ Haštalské náměstí

UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUZEUM

Zajímavé Uměleckoprůmyslové muzeum (UPM) z roku 1885 leží naproti koncertní hale Rudolfinu. Vystavovány jsou tu exponáty z období středověku až po 20. st., jako skvostné hodiny, porcelán či nábytek. Hlavní pozornost je ale věnována velkolepé sbírce art nouveau a art deco.

📍 mapa str. 85 ☒ 17. listopadu 2 ☎ 251 093 111 🕒 pondělí zavřeno 💰 €€ 🚇 metro: Staroměstská

DŮM PÁNŮ Z KUNŠTÁTU

Kousek od kostela sv. Jiljí je Dům pánů z Kunštátu. Než se stal v roce 1458 králem, bydlel tu Jiří z Poděbrad. Za návštěvu rovněž stojí románské sklepení, jedno z nejzachovalejších v Praze. Mnoho domů na Starém Městě má sklepení z této doby, ale jen málo jich je veřejně přístupných.

📍 mapa str. 85 ☒ Řetězová 3 ☎ € 🚇 metro: Staroměstská

ROTUNDA

Malá rotunda sv. Kříže z 11. st., jedna ze tří románských rotund v Praze, stojí na rohu ulic Konviktské a Karolíny Světlé. Uvnitř se nacházejí fragmenty nástěnných maleb ze 14. st., ale jen zřídka bývá otevřena pro veřejnost.

📍 mapa str. 85 ☒ Karolíny Světlé 🚇 metro: Národní třída

RUDOLFINUM

Novorenesanční budova Rudolfinu se nachází u Vltavy nedaleko staroměstského konce Karlova mostu a své jméno dostala po rakouském korunním princí. Sídli zde Česká filharmonie. Každoročně se tu koná festival Pražské jaro, který začíná v den Smetanových narozenin 12. května a končí 3. června. Vstupenky jsou v prodeji s měsíčním předstihem.

www.festival.cz 📍 mapa str. 84 ☒ Alšovo nábřeží ☎ 227 059 309 (pokladna), 227 059 205 (galerie) 🚇 metro: Staroměstská ■

Majestátní Rudolfinum je největší pražskou koncertní síní a sídlem České filharmonie